

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Učiteljska knjižnica
Slovenske zasebne osemredne
učiteljske šole
TRSTU

Štev. 1.

V Trstu, dne 1. januarja 1921.

Leto II.

I. SLAK:

V prihodnost

Silvestrovo je, ko to pišem. Večer, ko človek išče zabave. Večer, ko bi moral pravzaprav iti v se, saj si je sam postavil to mejo v čas, ki naj mu loči, kar je prešlo in kar naj pride. Tako redkokdaj je človeku usojen odidih, da živi sam s seboj; z življenjem drvim in nimamo trenutka, da bi se ozrli na desno in levo, kaj še, da bi se izvili iz tega bega, da bi se umaknili iz vrtincev, ki nas pode in svaljajo, da bi se umaknili na otok blaženih in govorili sami s seboj.

Večer je, ko bi rad pokojno sedel, negibno in strmeli vanj. Strmel na pot, ki sem jo prehodel in ki ta hip izginja kakor plameni večera, strmeli v nerazrešljivo sfingo, ki jo še skrivajo zarje jutra. Toda obljubil sem in dolžan sem in ure beže. Razločno vidim, ljudje imamo svoj delež. Niso razdeljeni, razsuti so med nas. In če je tudi grenak, ljubimo ga vendar. Če vidim, da me delo podjarmlja, da me pritiska k tlom, kako bi ne vedel, da je to naposled vendarle dobro! Zato nosimo breme, da se dvigamo, da gledamo vstajenje okrog sebe, da ga vsaj čujemo kakor jek, kakor akord iz prihodnosti. Kaj je neki to, kdo ve. Mladost, idealizem, Kačurstvo? Nekaj je, kar je človeku položeno v zibel. Sila je, ki nas nosi dalje in brez katere bi bili majhni in ubogi, ker bi ne bili zmožni žrtve. Koliko bi bilo pustih ruš, kjer je zdaj orna zemlja, ko bi v učiteljstvu ne ždelo toliko te tajne moči!

Vendar jo tratimo, razsipljemo tolikokrat ravno učitelji! Kakor bi je ne bilo škoda, kakor bi bili knežje obdarovani ž njol! Mesto da bi imeli vedno naravnost uprte oči, tačamo v bladem krogu. Drugim iščemo, sami ne vidimo. Stari, trhli Rim je imel šole gladiatorjev. Sužnji so se vežbali v njih, da so se izvežbani borili pred patriciji do nasilne smrti. Ali je naša šola boljše od teh šol? Naša moderna, nova šola prosvetljenega časa? Ali nismo dan za dnem, leto za letom v tej šoli sadili strupenih zeli v plaha, mehka srca? In še to smo mislili, kako je naše vneto delo veliko in sveto! Nasilstvo smo poveličevali, krivico smo odobraval, mlado, dovezetno dušo smo poniževali pred velikimi sveta, pred vampirji. Knjige smo pisali in smo lagali v njih, zle nagone smo dramili, ki so spali, ker nam je bilo tako naročeno. In če nas je bilo v tihi uri sram, smo se pomirili, da smo plačani za to, bogme, ne kraljevsko! Tako dolgo smo grešili, dokler ni prišla žetev. In to žetev je ves svet videl. Naše delo je bilo kronano s solzami in s krvjo, s trpljenjem in umiranjem. Ni bilo le naše delo, toda naše tudi v veliki meri.

V učiteljstvo mora drugi duh. V učiteljstvo, ki ga človeštvo rabi kakor kvas prihodnosti, v učiteljstvo, v čegar rokah so prihodnji ljudje, njih usoda. Naše oči morajo videti višjih zarij, ne onih, ki jih oblaki zaduše, komaj so zagorele. Naše roke morajo seči dalje, globlje v obzorje, preko gnilega plota, ki ga nam stavijo ljudje dneva v trepetu, da jutri ne bodo več mogli nemoteno uživati. Učiteljstvo ima velik poklic, toda umeti ga mora. Če ga ne razume, hira samo in zastruplja zdravje množic, zdravje ljudstva.

Ne pozabimo, da je bila šola vedno izraz razmer. Gospodarskih in s tem političnih in kulturnih. Kar povrsti vidimo v srednjem veku šolo v službi politične moči cerkve, v službi reformacije in kapitalizma v novem veku. Ko bi kapitalizem šole ne rabil, ne bi je tako razvil, kakor jo je. Ono lepo geslo o svobodi znanosti ima le delno veljavo, ako jo sploh ima. Ali nismo čuli o generalih — doktorjih? Kapitalizem je šolo razvil le toliko, kolikor jo rabi. In učitelja je udinil le pod po-

gojem, da je politično — neoporečen, to se pravi, da uči s luskinami na očeh. Pričarati in privarati mu je znal pred oči domovino, nekaj svetega, za kar je vredno umirati, da ga bo zaslepel — moči duha so večje kot pa strogost zakona — a povrhu ga je še vklencil v trdo gospodarsko in službeno odvisnost. Cela veriga predmetov je v štirih letnikih učiteljska, a ko pride »zreli« učitelj v življenje, v službo, nima pojma kaj pomenjajo ponižni izrazi: narodna ekonomija, družboslovje itd. In potem služi, kaj pak! Poln svetega strahu pred velikimi in malimi, pred pošteniaki in sleparji, poln svetega strahu pred samim seboj, pred vzvišenostjo svojega jadnega hlapčevstva in svojega nizkega podajaštva. In vse obskurne sile se ž njim poigravajo, ga izigravajo ter mu užigajo pečat dušne bede v podajaški značaj! Če pa to nisi, če ne moreš biti, potem poveži jadra in utoni! Videli smo, vidimo.

Na razpotju smo. Čas je postavil mejo med to, kar se potaplja in kar naj pride. Šola, v kateri smo sejali, se nagiblje k svojemu zapotju. Izvršila je svojo nalogo, pomagala je ustvariti človeka, ki je sam sebe poteptal, ki je sam sebe ponižal do zemlje. Ni mogoče več, da se temu spoznanju umikamo, da si zakrivamo oči pred njim. Pogumno pogledjmo v žarno resnico! Zavržimo ono pritlikavo, ono brezkrvno naziranje o življenju, zavržimo svoje bedno kruhoborstvo in pojdimo višje in se razgledjmo z vrhov naokrog! Proč iz duš hlapčevstvo, nič več spoštovanja pred velikim in trhlim, kar je močnega, vstaja in raste iz dna. Zdravega rodu hočemo, boljšega, močnejšega. Iz močvirja enega stoletja ga bomo dvignili, ker je to naše poslanstvo in naša zgodovinska naloga, brez pomoči in proti silam, ki nas še danes vklepajo. Popolnejšega človeka hočemo, zato moramo prelomiti s preteklostjo. Boriti se hočemo in če tudi utonemo, ne bomo zaman. Več človečnosti, to je naš klic, naš standart of life.

Za to borbo moramo pa najprej sami sebe izčistiti in to bodo dosegle le mlade, neustrašne duše.

Politika i morala

Znamo, što je politika, akoprem imamo za nju više definicija; a znamo što je i morala. Ako svatko i ne zna za definiciju politike, ali mnogi od tih neznanica trpe i stradaju zbog nje. Trpe radi nje čitave kaste i čitavi narodi desetljeća i stoleća.

Politika je zahtevala, da budu čitavi narodi raskrojeni, pocepani, da tako oslabljeni rop-ski služe tudjincu i tiranu i da ih ovaj može nesmetano musti i oglodati do kosti. Zbog te visoke politike i radi »viših obzira« malne podlegošće i ne propadošće narodnosno i gospodarski tucet malih naroda. Ta viša politika zahteva, da bude jedan deo naroda, čak i celi narodi i zemlje neuki, nezreli, glupi; zahtevala je, da se krvna braća prepiru i ko-lju međusobno na radost i korist svojih krutih »gospodara«. Viša politika traži, da neki »niski« narodi izginu, a drugi opet »niski« da se popnu do časti — slobode pod »majčinim« okriljem — privilegovanih naroda.

Politika se tera, kažu neki, i previše i u vaticanu i u podredjenim duhovnim korporacijama. S političkih razloga bio je naš veliki Strossmayer »zatočen« u Djakovu, u tom malom slavonskom gradiću; a sjajio bi se bio kao zvezda na Petrovoj stolici. Politika namješta i premešta biskupe i pope; ulazi i u svetište crkve. Politika iziskuje, da Poljska bude slobodna i da se ratuje proti Rusima; ona je potrebovala da nema Srbije, i nastao je — svetski rat. Koliko krvi, koliko suza, koliko li kletva nije on prouzročio! Koliko li

ruševina i uništenih egzistencija nije darovao ovaj politički rat u ime — slobode i kulture. Ovu visoku politiku kanda ne razumeju svi: ne razumeju je baš neuki »potlačeni, izrabljeni, isisani ljudi i narodi. Ovi većina razumiju nisku, domaću »politiku«. Ovi rukopateljno shvaćaju kako se ljudi istih želja, pohlepa i žudnja udružuju u vojsku — boraca. Pa čemu sva ta visoka i niska politika? Oh, to dobro znamo i čutimo i njome hoće ljudi udruženi u stranke, blokove, aliance, truste da prisvoje, za sebe dašto, što veće pravice i privilegije glavnom namerom, da zgrcu kupove dragocene — kovine, tog »vil metalla«, kako bi kazao Dante, što je prouzročitelj najvećih zala na svetu. Svet se tako svrstao u dve skupine: jedna hoće da vlada, gnječi, siše, muze, a druga zaglupljena i prestrašena raznim »naucima« i šibama valja da služi, radi, moli i da vodi život gladiatora. Svet je postao tako arenom i pozorištem krvavih i nekrvavih borba u slavu — zlatnog boga. Nalazite li, braćo, u čitavoj ovoj »političkoj borbi« koje zrnce morala? Ta morala i moralna zahteva ljubav, milosrdje te pomoć bednicima i nevoljnicima; iziskuje jednakost, bratstvo i pravicu. Ovo je kršćanski moral, komu se klanjamo; ali kršćanski narodi i stranke nisu se otresle »politike« prevlasti, izrabljivanja na uštrb neukih, nejakih i neorganizovanih. Imade stranaka na podlozi kršćanskog morala, ali praksa svedoči protivno: Tako jesmo svedoci dvogubog morala: jednog u teoriji, a drugog u praksi, koji poslednji je — nemoral. Isus Krist je velik moralista — početnik kršćanskog morala. Kad je ono Wilson rastrubio u široki svet svoja načela i točke, koje su uzele u zaštitu »bose i gole«, smatrasmo ga drugim Spasiteljem. Podlegnu i on višoj sili nemorala, što dandanas predstavlja najvišu silu, da — velevlast. Potlačeno, izrabljeno ljudstvo pravom diže se protiv pijavica i zločinaca u glave-rukavicama tražeći slobodu svoga tela, svoje misle i želja, tražeći svetlosti, zraka i ljudski život. Tako opstoji i opstojat će, dok bude nemoralnih ljudi, borba morala proti nemoralu, borba tlačjenih proti tlačiteljima. Tolstoj, da osvjetli ove borbe, koje donose sobom nemoral, hoće i traži, da se ljudstvo ne protivi zlu, t. j. da bednik i jadnik »kršćanskom« strpljivošću snaša i trpi jaram i pijavice na svome telu. Ruski narod imade da upiše mnogo svojih nedaća baš ovoj nemoralnoj »veri« svoga velikog sina. — U politici se ponajveć ne rabe moralna sredstva: laže se, pretvara, sakriva, napada, ozloglasuje svašta i svakoga, koji stoji toj »politici« na putu. Macchiavellijevo geslo: svrha posvećuje sredstva i danas je u porabi većma možda no ikada. Uopće sve političke stranke drže se pravila: obori protivnika kako i čime možeš. — Ta dobrim političarom danas nazivljemo onog, koji znade vešto lagati i prikazivati laž istinom. Ovako »viših« političara imade danas u svakom selu, akoprem se krste i mole Najpravednijemu. I ovo je »politika«: kad se nekolicina skupi oko nekog »vrela privrede«, ili oko »krave muzare«, tudje dašto, pak ju muzu onako složno, bratski i pobratimski, ko da ih je ista majka na prsim dojila. Varano ljudstvo prigovara, tuži se i zgraža; — zaman. Ta ovi »muzari« su dobri i najbolji rodoljubi i otačbenici, najverniji pristaše svoje političke stranke, koja dašto štiti i tolerira svaku lopovštinu svojih somišljenika na uštrb javnog dobra i čudoredja. Znadu ovi »muzari« obse-niti vodje svoje pol. stranke: sve što više »namuzu«, većina se — žrtvuju za narod ili za stranku. — Polit. stranke zakriljuju očenoito svoje pristaše, pa i prave zločince, što nosi svaгда zle posledice. Poznat mi je slučaj, da je stranka protegirala opć. načelnika, koji je bio u narodu, na zlu glasu, a bio i on velik — rodoljub i polit. agitator.

